

NARLI OVASI ENDÜSTRİYEL İSTİLAYA BAYRAK AÇTI

Sistem ölümümüzle yaşam buluyor!

“Korkunç bir ekolojik yıkımın her alanda ve her yerde dayatıldığını görüyoruz. Her şey planlı bir biçimde yürütülüyor. Önce bölgenin muhalefeti kırılıyor, insanlar göçe teşvik ediliyor. Sonra uluslararası sermayeyle gelip bütün bölgeye zarar verecek devasa tesisler kuruluyor.” Kahramanmaraş-Pazarcık’ın Narlı Ovası da ekolojik yıkımın kurban adayları arasında. Ama, Pazarcıklıların kuzu kuzu teslim olmaya hiç niyetleri yok.

Üstelik, direnişleri kararlı bir “hayır”la sınırlı kalmıyor, başka türlü bir hayatın temellerini atmaya hazırlanıyor. Giriş cümlemizdeki sözlerin sahibi, Narlı Çevre Koruma ve Kültür Derneği Başkanı Kemal Çöçelli’ye kulak kesiliyoruz...

Narlı Ovası’nda çimento fabrikalarının kurulması nasıl gündeme geldi? Siz Çöçelli köylüleri ne zaman haberdar oldunuz bu projelerden?

Kemal Çöçelli: Üç yıl önce, 1978’deki Maraş katliamının yıldönümünde, köyümüzün bir kilometre yakınına fabrika yapılacağı haberini aldık. Bize bu tarih çok manidar geliyor, “acaba bu çimento fabrikası, yarım kalan bir katliamın tamamlanma operasyonu mu?” diye sormadan edemiyoruz. Bu haberden üç-dört gün sonra, köyde Çevre ve Orman Bakanlığı’na bağlı ÇED (Çevresel Etki Değerlendirmesi) Planlama Genel Müdürlüğü’nün komisyonu, “halkın katılımı toplantısı” yaptı. ÇED yönetmeliğine göre, bu toplantıyı yaparak bölge halkının görüşlerini almak zorundalar. Köyde bir arkadaş vefat etmişti; toplantıyı yas evinde yaptılar. Köylüler beni ve İbrahim arkadaşımızı sözcü seçti. Biz, ne olursa olsun, bu fabrikayı istemediğimizi anlattık. Bir odada kadınlar ağıt yakarken, öbür odada da böyle bir toplantı yapıyorduk! ÇED heyeti ve onların işbirlikçisi olan muhtar toplantıyı ertelemeye gerek görmedi. Maraş valisi, Pazarcık kaymakamı, garnizon komutanı, emniyet müdürü gibi şahsiyetlerin de toplantıya katılacağı söylenmişti, ama onlar gelmedi. Köylülerin tepkisini göze alamadılar.

Toplantıda neler konuşuldu?

Projenin tanıtımını yaptılar. Bölgeye çok fayda sağlayacağı, işsizliği ortadan kaldıracığı, bacasından sadece iki sigara paketi kadar duman çıkacağı, çevreye hiçbir zarar vermeyeceği iddia edildi.

Fabrika günde iki sigara paketi kadar mı duman salacakmış?

Bir günde mi, yoksa bir salisede mi o kadar duman salacak, onu belirtmediler. Teknolojilerinin menşeyini sorduk. O bacadan diyelim iki paket sigaraya eşdeğer duman çıkacak olsa bile, hemen yanına hammadde için taş ocağı kuracaklarını ve onun bile ne kadar zararlı olduğunu biliyorduk. Patlatılacak dinamitlerin gürültüsünü, tozunu, taşıma sırasında yaşanacak tahribatı sorduk, yanıt vermediler. Türkiye’de bu teknolojiyle kurulmuş fabrika var mı, gidip görelim dedik. Yanıt vermediler. Bu teknolojiyi burada ilk defa uyguluyor olabilirsiniz, Avrupa’da, Amerika’da var mı bunun örneği, gidip görelim dedik. Yine yanıt yok. Koskoca fabrika, yılda 4 milyon

tona yakın çimento üretecek ve yılda 650 bin ton kömür yakacaklar. Maraş'ın ilçe ve köyleriyle beraber yılda harcadığı kömür miktarının üç katından fazla!..

Fabrika hangi şirkete ait?

İlki Kipaş'ındı. Sonra, bir fabrika daha yaptılar, o Sanko'ya ait. Toprak da Hazine'nin. Hazine, 49 veya 99 yıllığına toprağı şirkete kir alıyor. Maraş teşvik kapsamına girdiği için adamlar resmen beleşe kurdu fabrikayı. Kurumlar vergisinden ve SSK'dan yüzde 50 indirim alıyorlar, elektrik ve suda da öyle. İlk itiraz dilekçemizde, yörenin böyle bir fabrika için uygun olmadığını, başka bir yere bu fabrikanın kurulması gerektiğini belirtmiştik. Yaptığımız araştırmalar neticesinde, Türkiye'nin hiçbir yerinde böyle bir fabrikaya ihtiyaç olmadığını gördük. Küresel ısınmaya en fazla yol açan fabrikalar bunlar. Hammadde öğütülürken, kireç taşının yüzde 40'ı karbondioksit dönüşüyor. Kömür kullanıldığı için karbonmonoksit ve daha bir sürü zararlı gaz, patlamalar sırasında ortaya çıkan ağır metaller var... Ülkenin ihtiyacı kadar çimentoyu, uygun yerlerde, belirli teknolojik koşullarda –filtrasyon sistemlerini kullanarak– çimento üretebilirsiniz. Türkiye, çimento ihracatında Çin'den sonra dünyada ikinci, Avrupa'da birinci sırada. Dolayısıyla, bizim yeni bir çimento fabrikasına hiç ihtiyacımız yok aslında.

Buna rağmen, biri dünyanın üçüncü, diğeri altıncı büyük çimento fabrikası sizce niçin kuruluyor Pazarcık'ta?

Ortadoğu'da ülkeler yıkılıyor. Avrupa'daki tüm çimento fabrikaları Türkiye gibi ülkelere kaydırılıyor. Türkiye bir sömürge muamelesiyle karşı karşıya. Biz iki yıldır mücadelemizi başlattık, ama korkunç bir ekolojik yıkımın her alanda, her yerde dayatıldığını görüyoruz.

Pazarcık'taki iki şirket de Türkiyeli, öyle değil mi?

Öyle görünüyorlar. Biri Maraş'ın, öbürü Antep'in en büyük firması. Fakat bunlar paravan şirketler, fabrikaları uluslararası sermayeyle kuruyorlar.

Pazarcık dışarıya göç veriyor mu?

1980'lerden beri süren bir göç hikâyesi var. "Umuda Yolculuk" filmi de bizim yörede, şu an çöp fabrikasının kurulduğu Halkaçayırı köyünde çekilmişti. Göçün ekonomik ve siyasî nedenleri var. 1978'deki Maraş katliamı, insanların hafızasında çok acı bir hatıra bıraktı. O acı halen diridir hafızalarımızda. Hemen her aileden bir kayıp var. O dönemde Türkiye'nin başka bir yerinde, en erken on günde pasaport alabiliyordunuz. Maraş'ta, Pazarcık'taysa sabah başvurup akşam alabiliyordunuz. Bir göçertme politikası da uygulanmadı değil. Önce göçerttiler, şimdi de senaryolarının meyvelerini almaya çalışıyorlar. Bu çimento fabrikalarının, kurulmadan en az on yıl önce hazırlık sürecinden geçtiğini sonradan öğrendik. Anlaşılan, her şey planlı bir biçimde yürütülüyor. Önce bölgenin muhalefetini kırılıyor, insanlar göçe teşvik ediliyor. Sonra, uluslararası sermayeyle gelip bütün bölgeye zarar verecek devasa tesisler kuruluyor.

Narlı Ovası'nda yaşayan köylülerin fabrikalarda istihdam edilmesi işsizliği azaltmaz mı?

Fabrikalardan birinde 235, diğesinde de 265 kişi çalıştırılacakmış. Ayrıca, insanlar, fabrikadan alacakları maaşın iki katını zaten toprağından kazanabiliyor. Kent raporlarında bu rakamlar belirtiliyor. 500 kişiyi istihdam edeceksiniz, ama 100 bin kişiyi ekmeğinden, sağlığından, huzurundan ve toprağından edeceksiniz!

Pazarcık halkının geneli bu fabrikalara karşı çıkıyor mu?

Satılmışları ve kandırılmışları her yerde görebilirsiniz. Bize karşı iki yıldır yoğun bir çevreci operasyonu düzenleniyor.

Nasıl?

Aynen şöyle: “Bizim çimento fabrikasıyla bir sorunumuz yoktur. Burada son sistem teknoloji kullanılmaktadır; bunları denetleyelim. İstihdam sağlar, sanayiye geliştirir.” Sermaye yanlısı çevreci gruplar sadece orada kurulan katı atık tesisine karşı çıkıyor, ama esas meseleyi örtmeye çalışıyorlar. Kaldı ki, katı atık tesisine karşı da gerçek özne biziz. Biz sadece yöremize hapsolarak çevre mücadelesi vermiyoruz. İlişkilerimizi ulusal ve uluslararası alana taşımaya çalışıyoruz. Görebildiğimiz kadar, yöremizde hemen tüm siyasî parti temsilcileri ve ilgili kurumlar da bize karşı, bu organizasyonun içindeler. Milletvekilleri sadece çöp arıtma tesisini gündeme getirdiler, ama çimento meselesinin üzerine çimento döktüler. Çimentoda çok büyük paralar dönüyor. 2006’nın 12 Ağustos’unda, Deniz Baykal Pazarcık belediye binasının açılışı için geldiğinde, “çimento ve çöp fabrikalarından zehirlenmek istemiyoruz” yazılı büyük bir pankart açtık. Kendisine 3-4 bin sayfalık belge, dava dilekçesi verip destek istedik. Kendisi ana muhalefet partisi lideri, ama hiçbir şey yapmadı. Aynı partinin il ve ilçe teşkilâtlarına imza kampanyası metinleri verdik, aylarca bize bir imza bile vermediler. Dedik ki, “bizim, yöre halkı olarak öncülük etmemizden rahatsızsanız, biz geri çekilelim, siz çıkın ileri”. Bunu da yapmadılar. Çevre hareketimizin kurumsallaşmasını engellemek için ellerinden geleni artlarına koymadı bütün o belediye başkanları. Belediye başkanlarının fabrikanın kurulması için imza verdiklerini ortaya çıkardık, ama yerel televizyonda inkâr ettiler.

Türkiye’deki çevre örgütlerinden destek alıyor musunuz?

Her faaliyetimize çağırıyoruz. Hareketimizin ilkelerini belirleyip yazdık. Siyasetlerüstü bir hareket olduğumuzu beyan ediyoruz. Türkiye’nin tümünü kapsayan bir çevre hareketine ihtiyaç var. Türkiye’de toplumsal barışın sağlanması da böyle olur. Birileri sürekli savaş kışkırtıcılığı yapıyor, Ortadoğu’yu ateşe boğmaya çalışıyor. Çevre hareketi savaşa karşı da mücadele edebilir.

Çevre hareketiyle Ortadoğu’daki siyasal durum arasında nasıl bir ilişki kuruyorsunuz?

Bir kere, yöremizde kurulan çimento fabrikaları doğrudan Büyük Ortadoğu Projesi’ne bağlıdır. Birileri yıkıyor, birileri inşa ediyor. Bunlar olurken de biz, sağlığımızı, toprağımızı, huzurumuzu kaybediyoruz. Uluslararası sermayenin saldırısı ne kadar büyükse, bizim yanıtımız da o kadar büyük olmalı. Elbette bir yöreden çıkan bizim gibi bir çevre hareketi için büyük iddiadır bu. Çok zorlanacağımızı bilsek de, çok az güçle hareket edeceğimizi bilsek de önemli olan, doğru hareket etmektir. Biz, doğrularımızdan şaşmayacağız. Belki bu tavrımız bir kıvılcım olur. Hiçbir konuda

günü kurtaran, derine inmeyen analizler yapmıyoruz. İşin sosyolojik, ekolojik, ekonomik ve küresel boyutlarını derinlemesine irdelemeye çalışan bir köylü hareketiyiz. İşin sanat boyutunu da önemsiyoruz. Bizim Çevre ve Kültür Derneği'miz var. Bölgemizin rönesansını gerçekleştirme hayali kuruyoruz. Bilimde, sanatta, edebiyatta da yoğun çalışmalar yapmayı planlıyoruz. Tepkimiz sadece fabrikalara değil, kültür yozlaşmasına da. Göçle birlikte dünyanın dört bir yanına yayılan Pazarcıklıların katkılarıyla bunun finansmanını sağlayabileceğimizi düşünüyoruz. Demokratik bir çaba dürüst biçimde, kendi diyalektiğinde ilerlediği müddetçe, kendi ekonomisini de yaratır. Kendi ekonomik modelimizi yaratma çabamız da olacak. Kooperatifleşme, atölyeler kurma, üretim birlikleri, yeni çiftçilik modelleri üzerinde çalışıyoruz. Önümüzdeki dönemde, elinizdeki "ilkeler metni" gibi, bunları da yazılı hale getireceğiz.

"İlkeler metni"nden bazı başlıklar okuyalım: "Bilgi iktidardır, karşı çıktığın şeyin ne olduğunu bileceksin. Körü körüne inanmaya ve fanatizme hayır! Güçlü bir toplumsal birliktelik için bireyin yetenek, birikim ve emek değerlerine saygılı olmak esastır. Emeğe saygı birliktelik ve bağlılık doğurur! İlişki-iletişim teknolojisi büyük bir devrimdir. Çevre mücadelesi sürecinde doğru işlerin yapılması kadar, bunların kamuoyuna doğru olarak yansıtılması da bir o kadar önemlidir!" Üç yıl öncesine baktığımızda, köyünde çiftçilik yaparak geçinen insanlar olarak, böyle ilkeleri kaleme alacak, yeni bir yaşam biçimini tahayyül edecek bir birikiminiz var mıydı, yoksa hepsi bu kısa süreli mücadeleyle mi gelişti?

İnsan yaşamı, yaşadıklarımız, okuduklarımız, konuştuklarımızla bir bütün. Üretim içinde bir duruşumuz, esas önemlisi de bir karakterimiz var. Bin yıl önce de insanlara bazı şeyler dayatıldığında, karşı çıkanlar olmuş. Sokrates'in zehirlenmesi, İsa'nın çarmıha gerilmesi nedendir? Kimse yola çıktığında başına ne geleceğini kestiremez. Ama yol haritasını, ilkelerini belli etmek, yolun kararlılıkla kat edilmesine yardımcı olur. Daha ilk toplantıdan itibaren, bu fabrikaların kurulmasını kesinlikle tasvip etmediğimizi söylemiştik. Antep'te çimento fabrikası görmüştüm, onun dumanını biliyordum. Bilgimiz yok değildi.

Siz sadece çiftçilik mi yapıyorsunuz?

Çiftçilik yapıyorum, ama az buçuk bir siyasî birikimimiz de var. İktisat Fakültesi son sınıftan terkim. Biraz da araştırmayı, okumayı seven bir çiftçiyiz. Çiftçi denince, insanların aklına kaderine razı olan, kaba konuşan, kaba hareket eden, kaba düşünen, kendi haklarını savunamayan, dışarıdan gelebilecek her türlü saldırıya açık insanlar gelebilir. Bunda gerçeklik payı da var belki. Ama nihayetinde, çiftçi de bu dünyada yaşıyor, dünyadan kopuk insanlar değiliz. Köydeki toplantıda şunu söyledik: "Yirmi yıl önce gelip bu fabrikayı kuracağınızı söyleseydiniz, sizleri davul zurnayla karşılardık. 'Köyümüz zenginleşecek, sanayi gelecek' derdik. Ama şimdi öyle demiyoruz. Bizim için zenginlik eskiden para pul, mal mülktü. Ama artık, suyumuz ve havamız temizse, çocuklarımız sağlıklıysa, en büyük zenginlik budur diyoruz. Bize getirdiğiniz zenginliği istemiyoruz!" Onların yüzüne bunu söyledik. Çöçelli'yi dağbaşında bir köy olarak algılamayın. Dünyanın dört tarafında yaşayan insanlarımız var. Gerekirse, bütün dünyayı ayağa kaldırarak bu çiftçi, yerli karşıtı organizasyonlara direnecek güce sahibiz. Bu hisler vahiy yoluyla kalbimize inmedi. Yaşadıklarımızın ortaya çıkardığı diyalektik gerçeklikle hareket ediyoruz.

2005'teki ÇED toplantısından sonra attığınız ilk adım neydi?

İlk önce, muhtarın engellemelerine rağmen, örgütlendik. Sonra, savcılığa itiraz dilekçesi verdik. Yaz boyunca, çevre köylerdeki muhtarları yanlarına çekmek için pazarlık yürütmüş şirkettekiler. Hanobası'nın muhtarına 170 milyar lira, bir de Toyota araba vaat etmişler! Muhtarları örgütlemeye çalışan da bizim köyün muhtarı. Bir trilyon lira talep etmiş. Bizim mücadelemiz, onların, kendilerine vaat edilen paradan mahrum kalmasını da sağladı. Şimdi bize düşmanlar. Bu pazarlıkların hepsinin belgeleri var elimizde. Muhtar "şu mevkide kurulacak fabrikanın köyümüze fayda getireceğini düşünüyoruz ve bir an önce açılmasını istiyoruz" yazılı bir kâğıda imza atmış ve mahkemeye sunmuş. Biz mahkemede gördük. Ovamadokunma.org adresinde bu belgeleri yayınladık.

Benzer risklerle karşı karşıya olan başka yörelerden pek çok insanın oluşturduğu derneklerin bir araya geldiği Beyaz Adımlar Platformu'yla ilişkiniz nasıl?

Henüz resmî üyeliğimiz yok, ama mücadelemize destek veriyorlar. Köydeki toplantıdan bir ay sonra Türkiye turuna çıktım. Benzer hadiselerle karşı karşıya olan pek çok yöreyi gezdim. Oralardaki çevre hareketleriyle ilişki kurduk. Hem bilgi eksikliğimizi kapatmak hem de mücadelemize destek toplamak istiyorduk. Önce, İstanbul'da Greenpeace'e gittik; Hasankeyf ve Munzur davalarına bakan Avukat Murat Cano'yla görüştük. Sonra, bu konuda duyarlı kim varsa, temas kurduk. İzmir'de de avukatlarla, çeşitli derneklerle görüştük. Ardından Ankara'ya geçtik. Beyaz Adımlar Platformu'ndan Mehmet Horuş'la tanıştık, meselemizi anlattık. Bir birim oluşturduk, 2006 yazından itibaren ilkelerimizi yazmaya başladık, yıl sonuna doğru da ilan ettik. Yola çıkarken, yenilebileceğimizi de gözardı etmedik. Ama, hep şunu söyledik: Pazarlık'taki mücadele bizimle başlayıp bizimle bitmemeli. Yarın öbür gün bize karşı saldırılar daha da artabilir. Çünkü biz yaşamı talep ediyoruz, yaşamı talep ettiğinizde, sistemi karşınıza alıyorsunuz. Sistem, bizim ölümümüz üzerinden yaşam buluyor. Biz ezberle değil, yaşamın verdiği bilgilerle hareket ediyoruz. Düşman edinmekten çekinmiyoruz. Bire karşı milyon bile olsa, doğrudan şaşmayacağız. Bedeli ne olursa olsun, güzel, temiz ve eşit bir dünya özlemimizi gerçekleştirilmeye çalışacağız.

Çevre hareketine girmeden evvel böyle projeleriniz var mıydı?

Vardı, hep köyümde komün tarzı bir yaşam kurma hayalleri taşıyordum. Hareketimiz, kafamdaki bu hayalin gerçekleşme ihtimalini doğurdu. Eskiden sadece kendi köyüm için düşünüyordum, ama tüm Narlı Ovası'nda böyle bir hayal gerçekleşebilir. Arkadaşlarla konuşurken, bu fabrikaları ovidan söktükten sonra, Sanko ve Kipaş'a teşekkür edeceğimizi söylüyoruz, böyle bir şeye vesile oldukları için.

Yöre halkının bu konuda yekvücut olmadığını söylüyordunuz...

Büyük bir yılgınlık var, başarıya ulaşabileceğimize inanmayanlar var. İki bin yıldır bu toprakların altında çok sular akmış. İsyenlar geleneğinin artığı bir halkız.

Alevilikten ötürü mü?

Sadece Alevilik değil, bizim oranın dağlarında Türkmenler de yaşıyor. Dadaloğlu isyanını hatırlayın, Cerit aşiretlerini düşünün. Ama Maraş katliamında, bir Ceritliyle bir Alevi Kürt karşı karşıya getirilebildi. Halbuki Dadaloğlu isyanında Türkmenlerle Kürtler birlikte hareket ediyorlardı. Ne yazık ki, “biz hep kaybetmeye mahkûmuz” mantığı egemen. Son iki yıldır, yenileceğimiz, hapse atılacağımız veya vurulup öldürüleceğimiz bekleniyordu. Bunun olmaması, tam tersine hareketimizin kurumsallaşması, insanlarda umudu artırıyor. Bir kere, sermayenin istihdam silahını elinden alacağız. Dikiş, halı-kilim, demir doğrama atölyeleri açıyoruz. Tarım aletlerinin, römorkun imalatını kendimiz yapacağız. Bunlar büyük sermaye gerektirmiyor. Teknik konularda, bilim kurulumuz aracılığıyla hocalardan destek alacağız, “bilgilerinizi hep zenginlerle paylaştınız, biraz da bizimle paylaşın” diyeceğiz. Hükümetin 2015’e kadar tarımı tamamen büyük şirketlere peşkeş çekme planı hayata geçmişken, her alanda mücadele kaçınılmaz. Düşük fiyat politikası, yüksek girdi maliyetiyle çiftçiyi iflas ettirmeye, traktörünü satmaya zorluyor bu sistem.

Ne gibi engellerle karşılaşıyorsunuz?

22 Aralık 2007’de, Pazarcık’ta bir düğün salonunda, bir gece düzenledik. Sanatçılar Reşo ve Cemile Sönmez de gelmişti. O gün, Maraş tugayında asker kalmadı herhalde. Narlı yeniden işgal edildi. 7-8 bin nüfuslu Narlı’ya bine yakın asker geldi. Pazarcık’taki karakollar yetmiyor, ilden asker getiriyorlar. Albay geliyor üstelik. Müthiş bir psikolojik baskı yarattılar. Dört-beş yere arama noktası koydular. Ona rağmen, salon tıklım tıklımdı. Salon sahibi tehdit edildi. Sonradan da adamın ruhsatını iptal ederek bedel ödettiler.

Jandarma, polis, belediye başkanları, milletvekilleri, niye size karşı? Sonuçta bu, iki şirketin meselesi değil mi?

Çünkü bu hareketin külyutmaz olduğunu biliyorlar. Sistem yalanla, paraya tapmayla, vahşetle, kanla yaşıyor. Diğer çevre hareketlerini küçümsemiyorum, hepsi kıymetlidir, ama biz tarihsel bir kökten besleniyoruz. Bergama deneyimi, artıları ve eksileriyle bizim için çok önemli. Biz bir grubu veya bir kişiyi meşhur etme çabasında değiliz, eşitliği kurma çabasındayız. Gücümüzü de kendi aramızda paylaşıyoruz. Sosyalizm dediğiniz şey, bir yaşam tarzı. Korku da, umut da bulaşıcıdır, biz umudu birbirimize bulaştırmaya çalışıyoruz, doğal ve temiz bir yaşamın yollarını arıyoruz.

Fransa’ya gitmek istediğinizi duyduk. Fransa seyahatinizin amacı ne?

Paris’te, Pazarcıklı hemşerilerimizle bir gece düzenleyeceğiz. Umudu oraya da taşımaya çalışacağız. José Bové’yle de bir görüşmemiz olacak. Kendisi geçen sene bir danışmanını, Profesör Martin’i göndermişti Pazarcık’a. Onlara iki bin sayfalık doküman verdik, birçoğunu Fransızcaya çevirdiler. Eylemlerimize, duruşmalarımıza onlar da katılacak. Yazın yapacağımız festivale José Bové’yi de davet etmek istiyoruz. Alman Yeşilleriyle de ilişkimiz var. Gazeteci Metin Yeğin geçenlerde, Mısır’da bir köyle bizim köyü kardeş ilan etmeyi teklif etti. “Kardeş de oluruz, akraba da” diye yanıt verdik. Sadece Avrupa’da değil, Ortadoğu’da da kardeşlik ilişkileri kurmaya çalışacağız. Dünya bir tane ve biz bütün sınırların geçici olduğuna inanıyoruz. Çevre bilinci üzerinden, insanlararası kardeşleşme duygusunun artacağını

düşünüyoruz. Kadın sorunu da, sınıf sorunu da tartışılırken, çevre sorunu mutlaka gündeme gelecektir, çünkü bu bir sistem sorunu.

Bergama köylüleri gibi basın dikkatini çekecek eylemler yapmayı düşünüyor musunuz?

Biz kendimizi ilginç kılma türünden şeylere girmedik. İşi kendi doğalında yürütmeye çalıştık, öyle de götürme niyetindeyiz. Gerekirse, ilginçlikler de yaparız, dert değil. Geçen yıl Yol TV’de “Türkiye çevre hareketi tartışıyor” başlıklı bir program vardı. Uşak-Eşme’den, Rize-Fındıklı’dan, Sinop’tan, Bergama’dan, Türkiye’nin her yanından telefonla katılımın olduğu bir programdı. Bizim adımıza da, 75 yaşındaki Fidan teyze konuştu. İllâ mühendis, hukukçu olmak gerekmiyor; Türkçe bilmediği için Kürtçe konuştu. Ama en iyi konuşan, derdini en doğal dile getiren oydu. Derdini anlatmak için ilginç olman gerekmiyor.

Çimento fabrikalarını kapattırabilirseniz, evinize mi döneceksiniz?

Hayır, biz bir felsefenin peşindeyiz. Zaten evimizde değildik, yine evimize dönmeyeceğiz! Sonuçta, bizim evimiz toprağımızdır. Toprağımızın üstüne zehir saçan fabrika kurulduğunda, biz evimizden atılmış oluyoruz.

Siz ne tarımı yapıyorsunuz?

Akdeniz ikliminin etkileri hâkim bizim bölgede. Yetişmeyen bir şey yok. Toprağımız çok verimli. Ne ekersen, onu biçersin. Yılda iki veya üç ürün ekip biçebilirsin. Mükemmel bir seracılık, organik tarım yapabilirsin. Ben pamuk, pancar ekıyorum. Onun dışında, buğday, mısır, arpa, domates, patlıcan, kavun, karpuz da yetiştiriyorum.

BEYAZ ADIMLAR PLATFORMU SÖZCÜSÜ MEHMET HORUŞ

Çevre hareketi halklaşıyor

Bir makalenizde, Pazarcık’ı da örnek göstererek, Türkiye’deki çevre hareketinin giderek “halklaştığını” söylüyorsunuz. Pazarcık’a benzer başka örnekler var mı?

Mehmet Horuş: İzmir’deki arkadaşlar aracılığıyla Kemal (Çöçelli) Bey’le tanıştığımızda Beyaz Adımlar Platformu henüz üç aylıktı. O dönemde, biz daha ziyade Bergama’ya odaklanmıştık. Bergama’da kazanılan davalarla ilgili yargı kararlarının uygulanmaması kronik bir hal almıştı. Davalar kazanılıyor, ama uygulanmıyordu. Pazarcık’ta dava açarken bunu baz aldık. Davalarda yöre yurttaşları özne oldular. Pazarcık’taki pek çok davacı, davaya en az benim kadar hakim. Sürecin her alanı kolektifleştiriliyor ve paylaşılıyor. Bergama mücadelesi, Türkiye’de çevreciliğin bir halk hareketi olarak şekillendiği ilk örnek. Bu deneyim, ilk olmasının da zorunlu sonucu olarak, bir sınıra geldi. Bergama, hareket olarak meşruiyet zeminini hukukla sınırlı tuttu. Bazen sivil itaatsizlik eylemleriyle, bu hukukun sorgulanması gerektiğini de gösterdi. Ama neticede, Bergama köylülerinin gönlünde sosyal hukuk devletinin kazanımlarını korumak vardı. Sosyal devletin tasfiyesine karşı bir hat ördüler, kamuoyu oluşturdular ve kazandıkları davaların uygulanacağını düşündüler. Kanunlar uygulanmadığında, Bergama süreci tıkanıp, Bergama süreci bir

kıvılcım olamadı. Bergamalıların böyle bir şansı yoktu, çünkü bunun topyekûn bir kitlesel harekete dönüşmesi gerekiyordu. Şirketin köylüleri işe alarak, davalar açarak yıldırması da etken oldu. Bergama sonrasında, son üç yıldır başka bir süreç yaşanıyor. Türkiye’de gerçek bir ekolojik yıkım planı uygulanıyor. Önce fabrikalar, sonra hastaneler, şimdi de yaşam hakkımız özelleştiriliyor. İnsanlar, binlerce yıldır yaşadıkları toprakları terk etmek zorunda kalıyor. Uşak-Eşme’de Bergama’dakinden çok daha kötü teknolojiyle madencilik yapılıyor. Orada bir halk hareketi var. Erzincan-İliç, Artvin-Cerrahtepe, Gümüşhane, Tunceli-Munzur derken, Bergama’ya çok sayıda halka eklendi. Nükleerle ilgili Akkuyu, Sinop, Balıkesir gündemde. Tohum yasasıyla tarım, şirketlere peşkeş çekiliyor. Toparlarsak, Türkiye’de yaklaşık elli yerde, mücadele veren, tepki koyan yerel ekoloji hareketleri var. Bunların hepsi köylü tabanlı ve yerel direnişler. Bu açıdan, alışılmışın dışında bir çevre hareketi doğuyor. Şimdiye kadar hep kentli orta sınıfların uğraşı, daha ekstrem bir muhalif alan gibi görünen çevre mücadelesi, birden kitlesel bir boyut kazandı. Biz buna çevre hareketinin halklaşması diyoruz. Özellikle Turgut Özal döneminden itibaren ortaya çıkan, patronların da üye olduğu bazı çevre örgütleri var. Türkiye’de şu an iki binden fazla çevre örgütü var ve bunlar büyük oranda AB, BM ve devletten fon alıyor. Bu açıdan da sermayeyle bağımlı ilişkileri var. Fakat bu devlet çevreciliği, çevreyi insandan soyutlayan, tarım, sanayi, ulaşım gibi unsurları hesaba katmayan, daha çok manzaranın nahoşluğuna vurgu yapan bir anlayış.

Beyaz Adımlar Platformu’nun bu hareketlerle ilişkisi ne düzeyde?

Platform bir aracılık rolü üstlenmiş durumda, ama asla kendini bu hareketlerin merkezî örgütü olarak görmüyor. Çevre problemlerinin yaşandığı yerlerde teknik ve hukuksal destek sunuyor platform. Sendikalardan, meslek odalarından, hukukçulardan oluşan bir örgüt. Becerebildiğimiz oranda, dağın bir yüzünü öbür yüzünden haberdar ediyoruz. Gördüğümüz kadarıyla, ekolojik yıkım, tek bir elden yürütülüyor. Her yerde aynı hileler, aynı aldatmacalar, aynı argümanlar...

Pazarcık’ta ÇED raporuna bir itiraz dilekçesi sundunuz. Fabrikalar faaliyete geçti mi?

Şu anda deneme üretimi yapıyorlar. Bütün hukukî şartları yerine getirmiş durumdadır. Şirketler, binlerce sayfalık dosyalar hazırlayıp Çevre Bakanlığı’na sunuyor. Bölgedeki her türlü analizi yaptıklarını, gerekli tedbiri aldıklarını söylüyorlar. Bakanlık da olumlu görüş verince, bütün şartlar tamamlanmış olarak, işletme faaliyete geçebilir hale geliyor. 1993’te ÇED yönetmeliği çıktığından bu yana, bakanlık tarafından verilmiş olan 1500 olumlu ÇED görüşü var. Bakanlık bunların sadece 26’sına olumsuz görüş verdi. ÇED aslında bir formalite.

ÇED’den önce nasıl bir kontrol mekanizması vardı?

Hiç yoktu. 1983’te Çevre Yasası çıktı. ÇED’in de aynı anda çıkması gerekiyordu, ama on yıl sonra çıktı. Geçenlerde, bir bakanlık yetkilisi, madenci şirketlere, “işletmelerinizi yol kenarlarına değil, mümkünse yoldan görünmeyen dağların arkasına kurun” diye akıl verdi. Bu, bakanlıkla sermaye işbirliğinin kanıtı. Uşak-Eşme’yle ilgili, Sanayi bakanımızla Kanadalı şirket yetkilisi emrivaki randevu talep edip görüşüyor. Enerji bakanı Eşme’deki madeni açarken, üç-beş çapulcu mu dinleyeceğim yollu konuşma yaptı... Mevcut ÇED yönetmeliğiyle, Çevre Yasası’yla, Turizm Teşvik Kanunu’yla Türkiye ekolojik bir yıkıma sürüklenebilir. Yani hukukun

işletilmesi yıkımı engellemiyor. O yüzden de Beyaz Adımlar Platformu olarak doğrudan mağdurların mücadelenin öznelere olması için çaba sarfediyoruz. Mağdurların kamuoyunda görünür kılınması, yalnız bırakılmaması, yerel ve uluslararası çevre hareketiyle buluşması çok önemli.

Sözünü ettiğiniz fon alan çevre örgütleriyle iletişiminiz var mı?

Hayır, çünkü sermaye yatırım kaleminin bir kısmını “halkla ilişkiler”e ayırıp yerel halkın olası tepkilerini yok etmeye çalışmak için bazı çevre dernekleri kuruyor. Dikkat edin, bu tür yatırımların yapıldığı her yerde, bir de çevre derneği kurulduğunu görürsünüz. Bu dernekler, “yatırımı engellemeyin, denetleyin” gibi argümanlarla halkın tepkisinin içini boşaltmaya çalışıyor. Bu tür yerlerde karşımızda sermayeyi değil, çevre derneklerini görüyoruz. Diğer yandan, Tema veya Greenpeace gibi örneğin 350 bin üyesi olan bir örgütün kendi yönetimini bile seçemeyecek kadar anti-demokratik olduğunu görüyorsunuz. Bazı derneklerin bazı şirketlere çevre patenti, uygunluk standartları verdiğini görüyorsunuz.

Türkiye’de çimento fabrikalarının yaygınlaşmasını neye bağlıyorsunuz?

Cumhuriyet tarihi boyunca kurulan çimento fabrikası sayısı 58. Bunların yıllık toplam kapasitesi 43 milyon ton. Son iki yıldır, bunun üç misli kapasitede fabrika kuruldu. Oysa, 43 milyon ton bile kapasite fazlası üretimdir. Devlet Planlama Teşkilâtı, son iki raporunda, çimento fabrikalarına verilen teşvikin kaldırılması gerektiğini vurgularken, aynı dönemde kurulan tüm çimento fabrikaları teşvikten yararlandı. Çimento fabrikalarının artışı, bir devlet politikası. Üstelik bu fabrikalar, Pazarcık ve Gönen ovaları, Rize, Fethiye gibi Türkiye’nin en verimli topraklarına kuruluyor. Çünkü yer seçimi yapılırken otoban veya demiryoluna yakınlıkları hesaplanıyor, tarım alanı olup olmadığına değil, ulaşımının kolaylığına bakılıyor. Pazarcık’a kurulan iki fabrikanın yıllık üretimi 10 milyon tonu bulunuyor, yani her biri sekiz-on fabrika kadar büyük kapasiteli. İkisi de “Türkiye’nin tek fırınlı en büyük fabrikası” diye övünüyor. Dünyada, küresel ısınma meselesi konuşulurken, en başta çimento sektöründeki veriler ele alınıyor, çünkü sera gazlarını en fazla bu fabrikalar üretiyor. Türkiye, 1990’dan bu yana yüzde 84’lük sera gazı emisyonu artışıyla dünya birincisi. Son kurulan çimento fabrikalarını ve termik santrallerini eklerseniz, Türkiye iktidarının insanlığın geleceğini yok etme fütursuzluğu konusunda dünya rekortmeni olduğunu görürsünüz. Uluslararası şirketler ve yandaş şirketlerine bu ekolojik yıkımdan da rant sağlamaya çalışan bir program uyguluyor hükümet. Şu anda otuza yakın yerde çimento fabrikası ve termik santral kuruluyor.

Pazarcık’taki iki çimento fabrikası birbirine çok yakın mı?

Üç kilometre arayla kurulu. İki fabrikanın ÇED raporu iki gün arayla Çevre Bakanlığı’ndan çıktı; raporlarda dip dibe iki fabrikanın kurulduğuna değinilmiyor. Halbuki bu çok önemli bir unsur. Pazarcık Ovası’ndan Doğu Anadolu Fay Hattı geçiyor. Patlatılan dinamitler fay hatlarını tetikliyor. Ayrıca, fabrikaların köye ve tarım alanlarına mesafesi yanlış gösteriliyor. Aynı zamanda, burası son derece sulak bir ova. Devlet Su İşleri’nden (DSİ) yazı isteniyor. DSİ “orayla ilgili bir çalışmamız yoktur” diyor. Biz DSİ’nin kütüphanesinden, 1973 tarihli “Maraş Ovaları Hidrojeolojik Etüt Raporu”nu bulduk. Raporunda, ovanın ne kadar zengin su kaynakları olduğu anlatılıyor. ÇED tamamen bir formalite. Verilen hiçbir ÇED raporunun

bakanlıkça okunmadığını ispatlamaya da hazırız. Raporlar okunmadan imzalanıyor ve şirketlere çevreci makyajı yapılıyor. Anadolu'nun köylüleri de başlarına gelen bu beladan kurtulmak için ÇED raporlarını tek tek okuyup anlamak, çok külfetli davalar açmak zorunda kalıyor. Bu köylüler artık sahneye çıktı, sosyalistlerin ve diğer muhalif hareketlerin bunu görmesi ve bu köylülerle bir araya gelmenin yollarını bulması gerekiyor. Venezüella ve Bolivya pratikleri, bu tarz ekolojik hareketle başarıya doğru yol alıyor.

Söyleşi: İrfan Aktan
express, Mayıs 2008